Лидија В. Чолевић[1]
Универзитет у Букурешту[2]
Факултет за стране језике и књижевности
Департман за руску и словенску филологију

УДК 339.9.012
327:316.7
https://doi.org/10.46630/ish.12.2026.34

КОНТИНУИТЕТ КУЛТУРНЕ И ЕКОНОМСКЕ ДИПЛОМАТИЈЕ СРПСКО-РУМУНСКИ ОДНОСИ

Предмет рада је приказ раних и актуелних облика економске и културне дипломатије у оквиру српско-румунских односа. Великог удела у креирању културних и економских политика у историјском ходу имали су дипломатски представници династија Обреновића и Карађорђевића, а затим појединци који су у име нације или етичког питања покушавали да дају свој допринос. Током културне прошлости српско-румунски дипломатски односи добијали су потпору од стране амбасадора, књижевника-дипломата и културних радника који су службовали у Букурешту. Упоредо са најутицајнијим агентима културне и економске дипломатије динамизирању српско-румунских дипломатских и културних односа допринеле су и најзначајније институције од виталног и стратешког интереса за Србе у Букурешту. У име отварања према ширим културним перспективама данас велику улогу у заштити културно-историјског наслеђа треба да изнесе циљана елитна културна дипломатија. Телевизијски наративи као обрасци „меке моћи“ културне дипломатије у оквиру српске кинематографије представљају тренд у савременим оквирима креативне индустрије и геополитике. У распону од прве деценије XIX века до савременог доба можемо констатовати да је еволуција српско-румунских дипломатских односа, осим неколико изазова, забележила запажен прогрес који данас кулминира климом поверења и поштовања.

Кључне речи: Српско-румунски односи, економска дипломатија, мека моћ, културна дипломатија, кинематографија.

Синхронијско-дијахронијски хоризонт наше теме – личности, догађаје, домете српско-румунских дипломатских односа – проширили смо могућим токовима за креирање културних и економских политика. Од периода вазалне кнежевине Србије и преласка из турске управе у народну и европску, Краљевине Србије (од 1882) преко предратне Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца (од 1918), Краљевине Југославије (од 1929), Федеративне Народне Републике Југославије (од 1945), Социјалистичке Федеративне

[1] lidija.colevic@lls.unibuc.ro

[2] Рад је настао у оквиру пројекта *Истраживање културе и историје Срба у Румунији* који спроводи Центар за научна истраживања културе Срба у Румунији.

Републике Југославије (од 1963), Савезне Републике Југославије (од 1992), Државне заједнице Србије и Црне Горе (од 2003), до нововековне Републике Србије (од 2006), можемо констатовати континуитет добросуседских односа

Погодан пример да стекнемо прве утиске о Румунији налазимо у Дипломатским списима из Букурешта 1937-1939 године, Јована Дучића:

> „Румунија је пре свега једна од најбогатијих европских земаља (има жито и петролеум) и најевропскија по свом друштву. Њен народ има урођеног политичког смисла и пуно фине латинске гипкости. Ово је показао у средњем веку; јер док су остали Балканци били под Турцима изгубили сваку успомену на какав правни систем, у Румунији су биле остале аутономије; и док су све балканске земље посељачене, у Румунији је, као и у једном делу Мађарске, и под Турцима остао био донекле трајан један сталеж, племство, који је сачувао традицију о држави, народној власти, и народној култури. И према Русији је овај народ показао завидан отпор пошто је кроз православље често покушавала да Румунију пословени. Кад је постала у XIX веку Румунија новом државом, узела је свог владара из једне од првих страних династија, а мали домаћи претенденти никад нису пошли да праве тешкоће за своју корист, него су били први да стану поред Круне и да чувају њене прерогативе и престиж. Ово је и пример патриотизма и пример мудрости. Они који лакомислено процењују, јер су сами лакомислени, овај народ, губе из памети његове етничке црте које представљају пре свега у политици фактор од којег се полази. У Румунији, чини ми се, ни корупција ни разврат нису већи него другде, али је зато морална дисциплина и урођени смисао за однос човека према човека на завидној висини. Ово је народ без завера и без превrата, па ипак је успео да створи и богатство и уметност већу од својих балканских суседа“ (Милошевић, 1991: 324-325).

Додатна истраживања српско-румунских односа задобијају нов смисао у раздобљу експанзије културне дипломатије у новој балканској култури. У фокусу наше пажње је „културна дипломатија“ (Nye 2004; Melissen 2005; Jessup 2020) која се одвија на свим нивоима као и јавна дипломатија. Она представља средство за успостављање односа са другим субјектима на билатералном и међународном нивоу. По дефиницији, културна дипломатија најбоље се може описати као ток акција које су утемељене на размени идеја, вредности, традиције и других аспеката културе или идентитета (филм, телевизијске серије, игра, плес, обичаји, обреди, традиционална музика, ручни рад, стари занати). Овакав модел представља окосницу унапређења друштвено-културне сарадње и промовисања националних интереса Уз елементе културе подстиче се „други“ на позитивне ставове, сарадњу и помоћ у промени политика или политичког окружења циљане нације. У променљивом међународном окружењу колаборативни модел јавне дипломатије доживео је трансформацију и њени захтеви прилично се не слажу са традиционалном дипломатском културом:

> „Јавна дипломатија у ширем смислу сматра се постмодерним алатом државничког умећа који генерише легитимитет и признаје да је у нашем глобализованом свету држава изгубила свој монопол над обрадом и ширењем информација. Јавна дипломатија препознаје да нове комуникационе технологије нуде невероватне могућности за интеракцију са широм јавношћу усвајањем мрежног приступа и употребом мултицентричног глобалног, међузависног система“ (Melissen 2005: 4).

Без намере да елиминише традиционалну дипломатију, културна дипломатија је може допунити дијалогом заснованим на бољем разумевању аутохтоне вредности једне државе и света у коме живимо. Као недовољно искоришћено средство малих народа/језика, „културна дипломатија“ у функцији је дисперзије „меке моћи“. У најширем смислу од „неопипљивих ресурса моћи“ као што су „култура, идеологија и институције“ (Nye 1992: 150-170) долазимо до активности недржавних актера, појединаца „који у име нације или етичког питања покушавају да дају свој допринос“. Ваља одмах истаћи да агенти за спровођење меке моћи могу бити припадници јавног сектора, приватног сектора или цивилног друштва.

Са становишта доминантних културних феномена (народа, културе, државе, дипломатије) канали за спровођење културне дипломатије данас су свакако најзначајније институције од виталног и стратешког интереса за Србе у Букурешту: Амбасада Републике Србије у Букурешту (1938)[3], Савез Срба у Румунији (1989), Одсек за српски језик (1949) на Универзитету у Букурешту, Лига румунско-српског пријатељства (1999) и медији, Радио и Телевизија (Чолевић, Неделку 2024: 36-50). Великог удела у приближавању српске културе у Румунији у историјском ходу имали су дипломатски представници, али и недржавни појединци Србије у Букурешту који су у румунску културу уносили одлике свога народног духа, историјске етике и стваралачке маште. Деловање појединаца као добар основ за разумевање њиховог времена је извор примера поучних за свако доба. Сви поменути канали за спровођење меке моћи заједно на конгруентан начин заступају исте интересе. У оквиру борбе за препознатљивост националног идентитета долази до изражаја „способност земље да структурира ситуацију тако да друге државе развијају преференције или дефинишу своје интересе у складу са њеним“ (Nye 1990: 168). Културна дипломатија такође има своју економску димензију и није „нов“ начин борбе за позиционирање на међународном тржишту. Пракса је показала да се обе, и културна, и економска дипломатија, одвијају у мрежном контексту.

Значајни домети културне дипломатије у првој четвртини XXI века на простору Балкана и Србије остварени су у склопу кинематографије као „меке моћи“. Инспиративан подстицај у промовисању (јужно)словенског и балканског миљеа кроз кинематографске тенденције је учешће у актуелном универзитетском пројекту „Black Tie Film“ / „Instances of cultural diplomacy

towards cultural exchange and inclusion in promoting Slavic films“ (2025/2026) у оквиру програма CIVIS Blended Intensive Programme (BIP). Полазећи од премесе да се мека моћ заснива „на привлачности, а не на принуди” (Nye 1990: 6), програм усваја низ интердисциплинарних и иновативних метода које се примењују у промовисању словенских филмова.

Утицај српског (југословенског) супстрата на уобличавање балканског етичког и културног идентитета огледа се у интегрисању културних медија у дипломатију. Филмске серије пружају дубље истраживање културних идентитета и без формалних дипломатских канала нуде непосредну везу која може изазвати снажне емоционалне реакције. Телевизијске серије показују на који начин геополитика функционише у оквиру појма геокритицизма. Из аспекта геокритике увиђамо како су различити примаоци повезани са просторима и местима која су за њих формативна у смислу њиховог идентитета и, уз то, како се њихово просторно искуство преводи у филмски дискурс и његову интерпретацију. И без нарочите стратегије, „мека моћ“ културне дипломатије кроз телевизијске серије у последњих неколико година остварује брендирање нације на глобалном тржишту. У овом смислу индикативни су телевизијски наративи: „Јужни ветар“, „Сенке над Балканом“ (Shadows over The Balkans, 2017), „Нобеловац“ (у 8 епизода 2024), „Александар од Југославије“ (2021), „Убице мог оца“ (Legacy, 2016), „Државни службеник“ (2019), „Беса“ (Blood Oath, 2020) и др. Другим речима, телевизијске серије у српској продукцији у последњих неколико година отвориле су широм врата новој епохи културне дипломатије.

Осим локалних митова и историјске фикције, телевизијске серије кроз књижевне/културне/историјске/антрополошке импликације у значајној мери редефинишу колективно памћење, духовно наслеђе и идентитет простора Балкана. Примера ради, имплементацијом вековних митова Балкана („црно сунце“, „украдено копље судбине“), у „Сенкама над Балканом“, режисер Драган Бјелогрлић створио је нову историјско-фикционалну парадигму. Регионалне и глобалне реакције на балканске феномене у оквиру кинематографије, у ствари, покренуле су платформу за дијалог која доприноси заједничком деловању балканских земаља у будућности.

Напослетку, дипломатски односи као интригантно поље дијалога два светионика православља, Букурешта и Београда, током два века, имали су такође важан утицај на динамику духовне историје Балкана. Обележавање јубилеја 100 година румунске Патријаршије крунисано је отварањем Храма спасења народа у Букурешту. Као што је Храм Светог Саве у Београду достојан духовне и националне српске историје, тако и ово највеће православно здање на свету представља духовни дом целе Румуније.

Наслеђе „економске и културне дипломатије“

и поглед на XIX век

Економска дипломатија носи у себи појам старог и новог. Појам старог везујемо за историју економске размене која је дугачка колико и историја дипломатских активности. Иако су постојале бројне везе из средњег века, више верске и културне природе, него политичке и економске, односи између Румуније и Србије материјализовани су тек почетком XIX века. У овој епохи индиковани су изазови османске доминације на Балкану, непризнавање и давање аутономног статуса овим државама, борба за стицање независности и смене династија. По дефиницији економска дипломатија усмерена је на промоцију трговине и инвестиција, привлачење технологије и подршку развоју (Rana 2000: 28). Концепт „економске дипломатије“ из логике остваривања економске моћи на румунском тлу међу првима применио је кнез Милош Обреновић (1780-1860). Као оријентир наслеђа „економске дипломатије“ из XIX века може послужити управо његов појачани интерес за тржишну политику Балкана. У овом периоду вазалне Кнежевине Србије издвојила се трговина сољу, стицање профита и нарастање пословних амбиција не само на румунској територији, већ и на читавом Балкану. У духу времена прелаз из турске управе у народну и европску у великој мери био је обележен трговинском политиком коју је водио у току своје две владавине Милош Обреновић (1815-1839 / 1858-1860). Балансирајући између државних интереса и личних амбиција, уз своје „локалне актере“ од угледа (Михаило Теодоровић Герман, Алекса Симић, Стојан Симић, Илија Гарашанин, Миша Анастасијевић, Хаџи Јануш и др.), Милош Обреновић склапа послове, купује терене у Влашкој, узима аренду и стиче огроман капитал невероватном брзином. Значајан траг присуства Милоша и Јеврема Обреновића у Влашкој су њихови поседи: у области Херашти (Herăști) и Манасији (Manasia). За време 1828/1829 трговина сољу добила је шире размере, те је склопљен Једренски мир (1829) којим је Србија званично добила право да увози со из Молдавије. Румунски извори потврђују да је „Милош Обреновић био званично једини увозник соли са десне обале Дунава и имао је слободан приступ обема румунским кнежевинама“ (Catana 2009: 16).

Устоличење Александра Гике (Alexandru D. Ghica, 1796-1862) за владара Влашке (1834-1842) подржано је од стране Турске и Русије коју је тада заступао генерал Павел Киселеф (Pavel Kiseleff 1788-1872). Овај догађај оставио је печат у иницијалним румунско-српским дипломатским приликама. Милош Обреновић и одани високи службеници Кнежеве канцеларије показали су интересовање за именовање влашког кнеза, као и молдавског кнеза, Михаила Стурдзе (Mihail Sturdza, 1834-1849) у Јашију.

Долазак српске делегације у Румунију 1834. године са циљем да честита именовање кнежева, имао је и другу сврху, упознавање са политичким и

привредним приликама у Румунији, чије су жито, шуме и петролејска поља били интересантни за трговинску размену. Ове су прилике довеле до потписивања трговинског споразума 1835. године. Издејствован од стране Милоша Обреновића и влашког кнеза Александру Гике, уговор о српско-влашкој трговини сољу правно је заживео 1836. године (Catana 2013: 118).

Симбол уздизања на скали економске и друштвене моћи била је „Књажевско српска агенција“ у Букурешту (1836-1918). Још увек вазална кнежевина Србија своје прво трговинско представништво које је вршило функцију „дипломатске мисије“ отворила је у Букурешту 17. фебруара 1836. године. „Књажевско српска агенција“ је са неколико прекида опстала са радом све до 1918. године. На чело Српске агенције у Букурешту (1836) постављен је Михаило Герман (1836-1837). Секретар је био Јован Гавриловић. Била је ово институција приватног карактера која се бавила унапређењем трговине и заштитом српског становништва у подунавским кнежевинама. Осим о дипломатским питањима за време мандата у Букурешту М. Герман је водио бригу и о кнежевим личним интересима, имањима, позајмицама које је давао влашким и молдавским кнежевима у трговинским разменама. Обављање конзуларних активности након Михаила Германа у Букурешту наставили су: агент Стојан Симић (1837-1841), агент Георгије Герман (1841-1843) и заменик агента Захарије Стампловски (1843-1851). Агенција је привремено прекинула са радом 1839. године када је дошло до промена на српском престолу. Активности су настављене у априлу 1841. године доласком кнеза Михаила Обреновића на српски престо. Тада је промењен статус Агенције, добила је званични назив „Књажевско српска агенција у књажевствима Валахији и Молдавији“ (1841-1863) и била је у надлежности Попечитељства иностраних дела Србије.. На згради Агенције били су истакнути српски грб и застава. Услед промена на влашком престолу дошло је до привременог затварања Агенције 1851. године. Поновно отварање уследило је у марту 1859. године и установљен је статус конзуларно-дипломатског представништва. За агента је постављен Коста Анастасијевић, а Васа Живковић за секретара. Средином 1863. године агенција је претворена у „Дипломатско заступништво Србије“, а први заступник био је Константин Магазиновић (1863-1869), а затим агент Коста Цукић (1869-1873)[4]. Одлуком румунске владе Брацијануа (Ion Brațianu) донет је закон о подизању дипломатских агенција на ранг посланства. Тако је Српско посланство у Букурешту почело са радом 1879. године.

Након смрти Милоша Обреновића 27. септембра 1860. године његов син Михаило и Илија Гарашанин наставили су политику придобијања

[4] Посланици у Букурешту до стварања *Краљевства Срба, Хрвата и Словенаца* хронолошким редом били су: Милан А. Петронијевић, Љубомир Каљевић, Драгомир Рајовић, С. Ј. Маринковић, Стојан Бошковић, Михаило Кр. Георгијевић, Чедомиљ Мијатовић, Коста Н. Христић, Војислав Ивковић, Михаило Ђ. Милићевић, Милован Ђ. Миловановић, Милан Михаиловић, Миливоје Барјактаравић, Михајло Г. Ристић и Михаило Гавриловић.

европске дипломатије у циљу ослобођења српског народа од турске власти. Уједињење Влашке и Молдавије у заједничку државу Румунију одиграло се у децембру 1861. године. Нажалост, кнез Михаило Обреновић III је убијен у атентату 10. јуна 1868. године. Након његовог убиства малолетни Милан Обреновић (син Михаиловог брата од стрица и Румунке Марије Елене Катарџи) је са само четрнаест година проглашен за кнеза Србије.

Заклон од османске власти која је господарила путевима и тржиштима правили су заједничким корацима Срби и Румуни и удруженим снагама деловали на путу до аутономије, независности и консолидације држава. Своју независност Румунија је прогласила 21. маја 1877. године. Њена је независност међународно призната на Берлинском конгресу 1878. године. Постала је краљевина 14. марта 1881. године. Постигнут је договор са владом у Бечу и Карол I Хоенцолерн постао је краљ. Убрзо је наступило стицање независности Србије 1878. године. Закон о дипломатским заступништвима и конзулатима српским у иностранству ступио је на снагу 1879. године. Аустроугарска је пристала да Србија испрати кораке Румуније, односно да и српски кнез Милан Обреновић узме титулу „Краљевско Височанство“.

Српско-румунски династички / дипломатски домети у XX веку

Након завршетка Првог светског рата и стварањем заједничке државе Срба, Хрвата и Словенаца, као и коначним уједињењем Румуније, започела је нова етапа у развоју односа између две суседне земље. Представници Српског посланства у Букурешту били су најчешће везани за двор и владајуће политичке странке, а немали број потицао је из редова угледних интелектуалаца и професора са Велике школе, а касније Београдског универзитета[5].

Најпопуларнија родбинска веза између Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца и Краљевине Румуније „брак столећа” између краља Ујединитеља, Александра I Карађорђевића и принцезе Марије Хоенцолерн-Зигмаринген (Hohenzollern-Sigmaringen) представљао је дипломатски чин од непроцењивог значаја на пољу унутрашње и спољне политике. Ова брачна заједница, благословена од стране Француске, омогућила је превазилажење непријатних несугласица између Београда и Букурешта око поделе Баната. Као културно-дипломатски инструмент, телевизијска серија од 15 епизода, *Александар од Југославије* заснована је на периоду српско-румунских односа

[5] Представници српског посланства у Букурешту до почетка II светског рата били су: посланик Павле Маринковић (1915-1919), отправник послова Ђорђе Настасијевић (од краја априла 1919), отправник послова Стеван К. Павловић старији, посланик Бошко Чолак-Антић, посланик Нинко Перић (1935-1936), посланик Драгомир Касидолац (од априла 1936. до маја 1937), посланик и први југословенски амбасадор Јован Дучић (1937-1940).

од 1918. до 1934. године. Геополитички односи Србије и Румуније обрађени су у овом серијалу кроз референтна стварна и имагинарна места која се кроз њу ишчитавају. Одраз кризе асиметричних/етничких односа унутар Краљевине Југославије која ће одредити њену судбину (Даковић, Миловановић 2022: 89) можемо пратити у серијалу *Сенке над Балканом*. У пролеће 1919. године, краљица Марија одлази на Париску мировну конференцију да се суочи са најмоћнијим лидерима света. Борбу за Велику Румунију краљице Марије везујемо за филмове: Краљица Марија од Румуније / Maria, Regina României (2019) и Марија, срце Румуније /Maria, inima României (2025). Истакнуту националну улогу у ширењу српско-румунског заједништва показује документарац о венчању Александра и Марије *Nunta de la Belgrad, 8 iunie 1922* који се чува у Музеју града Букурешта[6]. Историографски извори потврђују чињеницу да је Србија у XIX и XX веку имала три крунисане краљице: Наталију Обреновић, Драгу Обреновић и Марију Карађорђевић, од којих су две биле Румунке. И Наталија и Марија су прихватиле Србију као своју нову домовину уживајући огромно поштовање од стране српског народа (Catana, 2013: 22).

Културни односи са Румунијом ојачани су међуратним савезима и бројним симболичним гестовима, попут додељивања Александру чина маршала румунске војске. Румунија је имала 8 маршала, од којих је по хронолошком реду шести у низу био и једини страни државник, изузетна личност блиставе војне и државне каријере, Александар Карађорђевић. Високо признање и звање маршала завредио је годину дана пре атентата и његовог убиства у Марсеју 1934. године.

Готово најславнија имена српске књижевности, Јован Дучић, Иво Андрић, Милан Ракић, Милош Црњански, Растко Петровић, Бранислав Нушић, Бранко Лазаревић и др. као учесници у свету дипломатије и сведоци великих историјских догађаја постали су саставни део међународног политичког и дипломатског живота. Иако нису непосредно креирали спољну политику своје земље, ови агенти културне дипломатије су је спроводили те покушавали као и остали бројни српски државници и дипломате од Илије Гарашанина, Стојана Новаковића, Милована Миловановића или Николе Пашића да изборе Србији одговарајуће место на Балкану и у Европи. Милан Ракић, правник, песник и академик је на месту саветника посланства Краљевине Србије у Букурешту био у периоду од 1915. до 1917. године. Књижевник и дипломата Јован Дучић боравио је у Букурешту од 1937. до 1940. године. Бреме дипломатске мисије у оквиру нове краљевине на Балкану у чију мисао да буде идеал свим њеним народима није сумњао, припало је младом Иву Андрићу. За време његове мисије у румунској престоници од 1921. до 1922. године били су започели преговори о женидби Александра

[6] *Nunta de la Belgrad, 8 iunie 1922 / Венчање у Београду, 8. јуна 1922.* https://youtu.be/HkqZHbfWr84

Карађорђевића са румунском принцезом, тако да је био врло ангажован и по овом питању.

На састанку Савета Мале Антанте који је одржан на Бледу од 21. до 23. августа 1938. године донета је одлука да се Посланство Краљевине Југославије у Букурешту и Посланство Румуније у Београду дигну на степен амбасаде. Краљевим Указом Посланство у Букурешту уздигнуто је на ранг Амбасаде 22.12.1938. године. Указом од 6.1.1939. године Јован Дучић је именован за изванредног и опуномоћеног амбасадора Краљевине Југославије у Букурешту. Већ 13. фебруара 1939. предаће кредитиве у својству амбасадора румунском краљу Каролу II.

Амбасада није опстала дуго јер је у марту 1941. године Румунија вратила своју у ранг посланства, што је повлачило и деградирање Амбасаде Краљевине Југославије у Букурешту у Краљевско посланство. По Дучићевом одласку на челу Посланства Краљевине Југославије у Букурешту био је тадашњи саветник др Драгутин Кулмер, од 31. маја 1940. године до доласка шефа мисије Александра Авакумовића (1940-1941).

Током II светског рата, када су се Румунија и Југославија борile на супротним странама, наступили су озбиљни изазови. Избијање рата променило је заједнички угао посматрања дипломатских токова и билатералних односа[7].

Југословенско представништво у Румунији поново је започело активности 1944. године захваљујући Јосипу Брозу Титу. Тито је послао у Букурешт своје политичке присталице да представљају државу, најпре инжењера Николу Петровића, а затим Николу Груловића. Обојица су затекли несређено стање у Букурешту. Главна задужења односила су се на решавање питања југословенске емиграције, бивших ратних заробљеника и избеглица и њихово упућивање у јединице НОВЈ, као и побољшање трговинске размене. Формални почетак преговора о обнови дипломатских односа између Југославије и Румуније започео је у Букурешту 13. августа 1945. године, а окончан је 7. фебруара 1946. године[8].

Искушења румунско-српских дипломатских односа у периоду од 1948. до 1954. године превазиђена су уз превагу заједништва које је никло на принципима жеље за вођењем независне политике. Напомињемо да је

[7] Признавање НДХ (Независне државе Хрватске) од стране Румуније, напад на Југославију који је отпочео са територије Румуније 5. и 6. априла 1941. године, сукоб Југославије и Информбироа (када се Румунија определила да подржи Стаљина против Тита) изазвали су тензије на дипломатском нивоу.

[8] Први послератни амбасадор у Румунији и шеф дипломатско-конзуларног заступништва ФНРЈ у Букурешту био је професор Дане Медаковић (1946-1947). Већ следеће 1947. године, акредитиве румунском краљу Михају предао је дипломата Радоња Голубовић (1947-1948). Затим су дипломатску мисију наставили Радош Јовановић Сеља (1948-1950), отправник послова Љубомир Хрњак (1951-1952) и отправник послова Илија Топаловски-Аврам (1952-1953).

Југославија 1948. године отворила и војно изасланство, а први војни аташе у Румунији био је пуковник Милош Зекић. Године 1954. враћен је ранг Амбасаде југословенском представништву у Букурешту и хронолошким редом подсећамо на носиоце дипломатске мисије до данас[9].

Закључак

У XIX столећу круг економске дипломатије у оквиру српско-румунских односа отворио је кнез Милош Обреновић заједно са својим изасланицима који су имали статус посредника, најчешће када су у питању конзуларни послови и трговинска размена. И остали чланови династије Обреновића као важне политичке фигуре наставиле су да пружају садржај националној историји у другој половини XIX и почетком XX века. Ови рани облици економске дипломатије подстицали су утемељивање националне културе у времену када су Балкан и Србија улазили у постосманско доба. У XX веку у српско-румунским дипломатским односима доминира улога династије Карађорђевића. Кроз XX век Букурешт је био духовно и дипломатско надахнуће тројици књижевника, чланова краљевских мисија, Милану Ракићу, Иву Андрићу и Јовану Дучићу.

У име отварања према ширим културним перспективама данас велику улогу у заштити културно-историјског наслеђа треба да изнесе циљана елитна културна дипломатија која представља тренд у савременим дипломатским односима. Уз њену помоћ би се значајније подстакло неговање различитих аспеката културног идентитета које треба да води ка промовисању националних интереса. Српске телевизијске серије у последњих десетак година обезбедиле су публицитет, не само у регионалним, већ и у светским размерама.

Сусрет духовног наслеђа историјских, географских, економских, културних и геополитичких прилика у румунско-српским дипломатским односима огледа се у великој мери у блискости спољнополитичких ставова и билатералне сарадње[10]. У упоредној перспективи, у распону од

[10] На регионалном нивоу као сведочанство нераскидиве привредне сарадње светле хидроелектране Ђердап 1 (1964), Ђердап 2 (1985), а у плану је пројекат Реверзибилне хидроелектране (РХЕ) Ђердап 3. Званично непризнавање независности Косова и Метохије, јужне српске покрајине од стране Румуније (2008) додатно је учврстило ове односе. Румунија је постала чланица НАТО-а 2004. године, а чланица Европске уније 2007. године. Србија је започела преговоре о приступању ЕУ 2014. године. У међувремену, обе државе су постале део регионалних пројеката сарадње, у чијем средишту су поштовање граница, мањинских и људских права и заједничка борба против организованог криминала и тероризма. Обе земље су чланице ширих регионалних иницијатива: Пакта сарадње југоисточне Европе; Пакта стабилности југоисточне Европе; Средњоевропске иницијативе; Иницијативе за сарадњу у југоисточној Европи и Црноморске економске сарадње („1+17“ која обухвата сарадњу Кине са земљама Централне и Источне Европе, укључујући и Грчку, и пројекат „Један појас, један

прве деценије XIX века до савременог доба можемо констатовати да је еволуција српско-румунских дипломатских односа (осим неколико изазова) забележила запажен прогрес који данас кулминира климом поверења и поштовања.

Литература

Даковић, Миловановић, 2022: Н. Даковић, А. Миловановић, „Мека моћ Балкана. Мека моћ ТВ серија. Сенке над Балканом“, у: *Култура. Часопис за теорију и социологију културе и културну политику*. Београд: Завод за проучавање културног развитка бр. 173. 2022, стр. 83–95.

Делић, 2022: Ј. Делић (уредник), *Јован Дучић, песник и дипломата поводом сто педесет година од рођења*. Београд: Српска академија наука и уметности. https://dais.sanu.ac.rs/bitstream/id/59285/bitstream_59285.pdf сајт консултован 13.09.2025.

Дучић 1991: Ј. Дучић, *Дипломатски списи*, Београд: Просвета, 1991

Горданић 2020: Ј. Горданић, „Регулисање положаја припадника националних мањина у Румунији са посебним освртом на српску националну мањину“, у: *Култура Републике Србије и Срба у Румунији*, уредили Ненад А. Васић, Сандра Р. Давидовић. Београд: Институт за међународну политику и привреду, 2020.

Животић и Станојевић 2013: Д. Животић, Р. Станојевић, *Реторика и политика*, Београд: Јасен, 2013.

Катана 2009: В. Catana, *Relaţii româno-sârbe în perioada 1880-1913*, Craiova: Editura „Universitaria”, 2009.

Катана, 2013: В. Catana, *Relaţii româno-sârbe 1875–1913*, *Scurt istoric al reprezentanţelordiplomatice de la Belgrad şi Bucureşti ale României şi respectiv Serbiei / Rumunsko-srpski odnosi 1875-1913, Kratak pregled diplomatskih predstavnika Beograda i Bukurešta, odnosno Rumunije i Srbije*. Târgoviște: Ed. Cetatea de scaun.

Melissen 2005: J. Melissen, *The New Public Diplomacy: Soft Power in International Relations*, New York: Palgrave Macmillan. 2005.

Милошевић 2020: М. Милошевић (ур.). *Дипломатски списи Јована Дучића*. Вишеград: Андрићев институт, 2020.

Nye 2004: J. Nye, *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. New York: Public Affairs. 2004.

Pigman 2014: G. Pigman, *Contemporary Diplomacy*, Cambridge: Polity Press. 2014.

пут“, копнено и поморско повезивање Кине са Европом), Стратегије подунавског региона и Крајовске групе. Потписан је Меморандум о разумевању у области транспорта унутрашњим пловним путевима између Румуније и Србије (2021); Споразум о повезивању ауто-пута Београд-Ватин (Република Србија) и ауто-пута Темишвар-Моравица (Румунија) између Владе Републике Србије и Владе Румуније 2022. године итд.

Rana 2000: K. Rana, *Inside diplomacy*. New Delhi: Manas Publications, 2000.

Рогач Мијатовић 2014: Љ. Рогач Мијатовић, *Културна дипломатија и идентитет Србије*. Београд: ФДУ, 2014.

Рогач Мијатовић 2022: Љ. Рогач Мијатовић, „Култура у спољним односима ЕУ. Ка новој парадигми културне дипломатије?“, у: *Култура. Часопис за теорију и социологију културе и културну политику. Београд: Завод за проучавање културног развитка*. бр. 173. Београд: ФДУ, 2022, стр. 9–20.

Симић, Живојиновић, Косовић 2013: D. Simić, D. Živojinović, N. Kosović, *Meka moć država*, Beograd: Udruženje za studije SAD u Srbiji, Centar za društvena istraživanja.

Синг 2018: J P. Singh, *British Council and cultural relations: betwixt idealism and instrumentality. Cultural Relations Collection*. British Council. 2018.

Стојанчевић 1998: В. Стојанчевић, *Српски народ у Старој Србији у Великој источној кризи 1876-1878*. Београд: Службени лист СРЈ, Балканолошки институт САНУ. 1998.

Тимотијевић 1980: С. Тимотијевић, „Књажевско српска агенција у Букурешту 1836-1918”, у: *Архивски преглед*, број 2, Београд, 1980.

Чолевић и Неделку 2024: Л. Чолевић, О. Неделку, *На трагу Срба у Букурешту / Pe urmele Sârbilor din Bucureşti*. Timişoara: Uniunea Sârbilor din România, 2024.

Čolević 2018: L. Čolević, „Srpski književnici i diplomatija“, у: *Romanoslavica*, vol. LIV, nr. 4, Bucureşti: Editura Universităţii, 2018, стр. 28–42.

Woolcock, Bayne 2013: S. Woolcock, and N. Bayne, „Economic Diplomacy“ in: Cooper, A. Heine, J. and Thakur R., *The Oxford Handbook of Modern Diplomacy*, United Kingdom: Oxford University Press, 2013. https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199588862.013.0022 сајт консултован 13.10.2025.

*** „Black Tie Film“ / „Instances of cultural diplomacy towards cultural exchange and inclusion in promoting Slavic films“ (2025/2026). *CIVIS Blended Intensive Programme* (BIP). https://civis.eu/en/learn/civis-courses/black-tie-film-instances-of-cultural-diplomacy сајт консултован 10.09.2025.

Lidija V. Čolević

CULTURAL DIPLOMACY SERBIAN–ROMANIAN RELATIONS

This paper offers a critical examination of the early configurations of economic and cultural diplomacy that have informed the historical trajectory of Serbian–Romanian relations. Diplomatic envoys of the Obrenović and Karađorđević dynasties served as key architects in the articulation of cultural and economic policies, while later actors—whether motivated by national imperatives or ethical commitments—further contributed to the development of bilateral engagements. Throughout the longue durée of their cultural interaction, Serbian–Romanian diplomatic relations were sustained by ambassadors, writer-diplomats, and cultural practitioners active in Bucharest. Equally significant was the role of major institutions of strategic importance for the Serbian community in Bucharest, which assumed responsibility

for maintaining continuity and fostering cooperation. In the contemporary context, as both states orient themselves toward expanded cultural horizons, the preservation and promotion of cultural and historical heritage increasingly depend on a strategically calibrated and elite form of cultural diplomacy. Television narratives, functioning as modalities of "soft power" within Serbian cinematography, have emerged as influential instruments at the intersection of creative industries and geopolitics (Senke nad Balkanom / Shadows over the Balkans, 2017, Nobelovac/ The Nobel Laureate, Aleksandar od Jugoslavije / Alexander of Yugoslavia 2021, Queen Marie of Romania 2019) significantly contribute to the redefinition of collective memory, spiritual heritage, and the cultural identity of the Balkan region. Taken together, these agents articulate a coherent interpretative framework: From the early nineteenth century to the present, the evolution of Serbian–Romanian diplomatic relations—despite episodic challenges—has been marked by notable advancements, culminating today in a climate characterized by mutual trust, respect, and cultural resonance.

Keywords: Serbian-Romanian relations, Bucharest, soft power, economic diplomacy, cultural diplomacy, cinematography.